

OVERSTROMING 1917

Rinus Suikerbuijk

De Heemkundevereniging ontdekt of ontvangt soms foto's die een duidelijk verband hebben met Houthem-St. Gerlach, maar waarvan onduidelijk is welke personen er wanneer en waar op zijn afgebeeld.

Zulke foto's zijn bijvoorbeeld die welke in een landelijke periodiek werden afgebeeld, en vervolgens op onze website zijn geplaatst, met als onderschrift "De overstromingen in het Zuiden van Limburg. Een der wegen van het dorp Houthem, die diep onder water stonden."

Op het eerste gezicht is het een totaal onbekend beeld. Betreft het werkelijk 'ons' Houthem of is het wellicht het Belgische Houthem, waarmee men ons soms verwisselt? Maar in 1917 was het Belgische Houthem totaal verwoest, dus kan slechts het huidige Houthem-St. Gerlach bedoeld zijn.

Wanneer was er een overstroming in ons dorp? Het antwoord daarop geeft een veelheid van data, want tot de aanleg van het 'stamriool' stonden de lagere delen van de Geulvallei in de winter vaak blank. En ook nu kan de Geul steeds buiten haar oevers treden. Maar was 1917 ook een overstromingsjaar?

De Limburger Koerier (in Houthem door de familie Crolla opgericht en gedrukt, maar sinds 1898 in Maastrichtse handen) van dinsdag 2 januari 1917 meldt dat de Maas te Maastricht, tengevolge van de aanhoudende regens weer "over"-gekomen was en veel gebieden onder water had gezet. Onder het kopje *Nieuws uit Valkenburg* werd die dag volgend verslag gedaan:

“Door de aanhoudende regens der laatste dagen was het water van het kleine riviertje de Geul zeer toegenomen.

De burgemeester had dan ook intijds maatregelen genomen om de sluizen te openen, welke maatregelen ditmaal door onvoorziene omstandigheden niet mochten baten wijl in de omgeving van Vaals een wolkbreuk had plaats gehad zoodat alhier plotseling zoodanige stijging van het water plaats vand, dat de beide kanalen het niet konden slikken en de nabij gelegen lage landen overstroonden.

Te Valkenburg kwam het water omstreeks 2 uur bij het Hotel Germania en Palanka over het Walramsplein, hetwelk in een korte tijd in eene groote waterplas was veranderd. In alle straten stroomde het water met groote kracht daar het ruim 75 cm hoog was, zoodat men onmogelijk meer over de bruggen kon gaan. Op het postkantoor moest het personeel vluchten op stoelen en tafels. Omstreeks 9 uur was de stijging van het water ten hoogste gekomen en van lieverlede verminderde het toen.

Zondagmorgen [31 december 1916] kon men de verwoesting door het water teweeg gebracht in oogenschouw nemen. Behalve dat bij bijna alle inwoners de kelders zijn volgelopen, zag men op het Walramsplein talrijke groote gaten en kuilen. Een muur van de tuin bij de Eerw. Zusters, was met de daaraan hangende brandladders geheel ingestort. De veiligheidsmuurtjes langs de Geul op verschillende plaatsen weggeslagen, alsook de muur van de tuin bij den Eerw. heer kapelaan. In de kerk dreven de stoelen en banken rond. Bij dhr. Caselli in de Fransche molen, stonden de geheele molen, alsook de winkel met pakhuis, geheel onder water, zoodat zeer vele waren bedorven zijn. Door de talrijke boomen, welke met groote kracht kwamen afdrijven, werden verschillende bruggetjes weggeslagen.

Gelukkig zijn hier geen menschenlevens te betreuren en bepaalt het zich bij een groote stoffelijke schade.”

Dat Houthem ook van deze overstroming van de Geul getroffen werd is evident. In de L.K. van vrijdag 5 januari 1917 vinden we dan eindelijk een bericht dat er op wijst dat **ook Houthem** door het hoge Geulwater getroffen werd. In het verslag van de raadsvergadering van 4 januari (de vergadering bijeengeroepen op 2 januari had geen doorgang kunnen vinden omdat slechts den voorzitter en de beide wethouders aanwezig waren en de leden van den Raad door afwezigheid schitterden!) wordt gemeld dat door doctor August Neve aan de burgemeester een schrijven gezonden is houdende de mededeling dat zijn goederen op Geurtsenich onder water zijn gekomen en dit te wijten is aan het te kleine verval onder de brug aan het einde van zijn landgoed, en verzoekt de buizen, die daar reeds zoolang ter plaatse liggen, onder de brug te leggen opdat daardoor een grooter verval verkregen worde. De Raad was algemeen van oordeel, dat doctor Neve het slechte verval van het water grootendeels aan zich zelve te wijten had, daar de sloot achter zijn landgoed die vroeger een diepte had van 2,80 M., thans geen meter diepte meer bezit. Onder de ingekomen stukken van die raadsvergadering bevond zich ook een schrijven van den Zeer Eerw. heer Pastoor van Boven om a.s. Zondag met de

kermis niet te laten dansen. Expres voor deze zaak heeft de voorzitter de Raad bijeengeroepen om het gevoelen van den Raad te vernemen, ofschoon hij zelf in deze de competentie heeft. Raadslid Ackermans begrijpt niet wat kwaad er in het dansen zit. Het heele jaar wordt niet gedanst en de enkele dag, kermisZondag, dat er menschen in het dorp zijn, willen de herbergiers toch gaarne iets verdienen; de verdiensten zijn door het jaar zeer gering. Op algemeen verlangen van de Raadsmeerderheid, zegde de Voorzitter [echter] toe, dat a.s. Zondagavond tot 10 uur 's avonds bij uitzondering het dansen zou worden toegelaten in verband met de weinige gemakkelijkheden die er overigens te Houthem plaats vinden.

In Valkenburg vindt diezelfde donderdag een spoedvergadering van de gemeenteraad plaats waarbij de herstellingen noodig geworden door de waterschade besproken worden. Door de heer [architect/bouwkundige] Luiten is eene globale berekening opgesteld voor de herstellingen, waaruit een schade blijkt van minimaal F. 1500,--. Raadslid Herwants voorspelt hogere kosten. Voorgesteld wordt ook om de Eerw. Zusters tegemoet te komen in de kosten, als een bewijs van sympathie. Uiteindelijk gaat men een kasgeldlening aan van F. 3000,-- om de schades te kunnen herstellen.

De L.K. van vrijdag 5 januari 1917 meldt eveneens dat uit alle deelen van de gemeente Mechelen-Wittem buitengewone verwoestingen worden gemeld door den watersnood van verleden Zaterdag aangericht. Doode kippen in massa, kruikarren, vaten enz. kwamen allerwege aandrijven De oudsten van dagen herinneren zich niet, ooit zulk een woeste watermassa gezien te hebben. Algemeen denkt men, dat in België een wolkbreuk moet hebben plaats gehad. De schade is dan ook buitengewoon.

En hoe loste men in Houthem de door de overstroming van de Geul ontstane schade op? Het blijft onbekend, tenminste bij het bezien van de Limburger Koerier van die dagen. Wel is er opbeurend nieuws in de L.K. van dinsdag 9 januari 1917:

"Kermis. – HOUTHEM. De St. Gerlachuskermis behoort weer tot het verleden. In vrede gingen de kermisdagen voorbij. De verschillende dansgelegenheden hadden goede zaken. De koddige, goed verzorgde voordrachten en tooneel- en zangstukjes van den bekenden komiek Smeets uit Maastricht in het hotel van de Weijer vielen zeer in den smaak. Driekoningendag gaf de Fanfare St. Gerlach in de zaal van dhr. Frissen een concert met tooneeluitvoeringen, hetwelk zeer goed geslaagd is. De Liedertafel gaf tot slot Zondag een zanguitvoering in de zaal van den heer Crolla welke de feestvreugde nog verhoogde."

Resteert de vraag waar precies de foto's tijdens de overstroming van de Geul gemaakt werden. Als die plekken getraceerd kunnen worden is het misschien mogelijk om de personen te identificeren. Als meest voor de hand liggende locatie valt te denken aan het lager gelegen gedeelte van de Koningswinkelstraat. Dat viel, net zoals een gedeelte van de Plenkert (o.a. de bierbrouwerij) onder de gemeente Houthem.

Een te identificeren foto laat een hondenkar zien in een watermassa voor een huis. Als het nummer van die hondenkar nu zichtbaar was geweest! Helaas! In

het register van nummerbewijzen aan houders van hondenkarren, ingevolge de Trekhondenwet 1910 afgegeven, komen te Broekhem drie mogelijke namen voor: Martinus Stevens, Jan Kengen en Jacques Pisters. Het blijft gissen, want waarom zou het niet een hondenkar van elders zijn, als het al de ondergelopen Koningswinkelstraat zou zijn.

Maar al blijft deze fotopuzzel voorlopig onopgelost [misschien herkent iemand toch nog iets], in ieder geval is duidelijk dat er begin januari 1917 in Houthem veel gebeurde.